

Το Κινέζικο Δωμάτιο και η παπαγαλία στις Πανελλαδικές Εξετάσεις

Κινητή Βάσω

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 07/06/2014, 05:45 | Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Συζητούσα τις προάλλες με φίλους το περίφημο Επιχείρημα του Κινέζικου Δωματίου που διατύπωσε πρώτη φορά ο φιλόσοφος Τζον Σερλ, ένα νοητικό πείραμα στο οποίο κάποιος που δεν ξέρει κινέζικα βρίσκεται κλειδωμένος σε ένα δωμάτιο και απαντά μηχανικά, ακολουθώντας ορισμένους κανόνες χειρισμού συμβόλων, σε ερωτήματα διατυπωμένα σε κινέζικους χαρακτήρες που του δίνονται κάτω από την πόρτα. Ό,τι ερώτημα του τίθεται το απαντά σωστά ακολουθώντας τους κανόνες, όπως περίπου κάνει ένας υπολογιστής, με αποτέλεσμα να δημιουργεί την εντύπωση στους έξω από το δωμάτιο ότι ξέρει κινέζικα ενώ αυτός αναγνωρίζει απλώς το σχήμα των χαρακτήρων χωρίς καν να καταλαβαίνει αν είναι κινέζικοι χαρακτήρες ή, π.χ., ιαπωνικοί. Ένα από τα συμπεράσματα του επιχειρήματος είναι ότι ο επιτυχημένος χειρισμός συμβόλων δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην κατανόηση. «Ακριβώς ό,τι συμβαίνει στις εξετάσεις στο σχολείο» είπε ο εκπαιδευτικός της παρέας. Τα παιδιά μαθαίνουν να απαντούν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις χωρίς πράγματι να κατανοούν το ερώτημα ή την απάντηση που δίνουν. Άρχισα να συνειδητοποιώ το πρόβλημα όταν κάποτε εξεταζόταν η φιλοσοφία στις πανελλήνιες εξετάσεις και ήμουν για δύο χρόνια μία από αυτούς που έβαζαν θέματα. Την πρώτη φορά πήγα αποφασισμένη να μη βάλουμε θέματα παπαγαλίας αλλά προσγειώθηκα απότομα όταν μου είπαν «και ποιος θα διορθώσει τα γραπτά;». Έπρεπε να υπάρχει η αντικειμενική μεζούρα των συγκεκριμένων σελίδων της ύλης. Μετά επιλέξαμε ένα θέμα αυξημένης δυσκολίας που απαιτούσε την κατανόηση ενός φιλοσοφικού αποσπάσματος. «Είναι αρκετά δύσκολο» είπα. «Εγώ χρειάζομαι μισή ώρα να το σκεφτώ πριν το απαντήσω». «Α, μην ανησυχείτε» μου απάντησε μια εκπαιδευτικός. «Θα δουν τα παιδιά ότι είναι του τάδε φιλοσόφου και θα απαντήσουν ό,τι λέει το βιβλίο». Δεν είχε σημασία τι ακριβώς έλεγε το απόσπασμα, δεν είχε σημασία τι ρωτούσαμε εμείς, σημασία είχε να αναπαραγάγουν οι μαθητές ένα συγκεκριμένο χωρίο από το βιβλίο για να μπορέσει να διορθωθεί «αντικειμενικά». Δεν είναι να απορεί κανείς με τις επιδόσεις μας στην κατανόηση κειμένου στον διαγωνισμό PISA!

Τι επιτυγχάνουμε έτσι; Έχουμε βρει έναν τρόπο για να κόβουμε αυτούς που δεν χωράνε στο πανεπιστήμιο, ο αριθμός των οποίων αποφασίζεται με βάση το εκάστοτε κυβερνητικό συμφέρον. Η δυσκολία ή η ευκολία των θεμάτων είναι εντελώς αδιάφορη, καθώς ο αριθμός των εισαγομένων είναι κλειστός και συζητείται μόνο για να βγάζουν ανακοινώσεις οι σύλλογοι διδασκόντων. Οι εξετάσεις που έχουμε δεν επιλέγουν κατ' ανάγκην τους πιο άξιους, επιλέγουν αυτούς που έχουν μάθει να χειρίζονται επιδέξια τον συγκεκριμένο διαγωνισμό κυρίως με τη βοήθεια των φροντιστηρίων που έχουν καταστήσει τις τελευταίες τάξεις του λυκείου πρακτικά περιττές. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν ενδιαφέρεται για τη μόρφωση των παιδιών αλλά για τη διεκπεραίωση μιας διαδικασίας με συνεχείς εξετάσεις που καταλήγουν στην απονομή διπλωμάτων και πτυχίων. Όσο τα πτυχία χρησιμοποιούνταν ως εισιτήριο για το Δημόσιο, είχαν κάποια αξία έστω και ως απλό χαρτί χωρίς απαραίτητα αντίκρισμα. Τι γίνεται όμως τώρα;

Κλειδί για να γίνουν τα σχολεία μας χώροι μόρφωσης είναι δύο σχετιζόμενες αλλαγές που φαίνονται μεν μικρές αλλά είναι, κατά τη γνώμη μου, κρίσιμες: (1) να μην ταυτίζεται η διδακτέα με την εξεταστέα ύλη (αντίθετα με την υπόσχεση του υπουργείου να επεκτείνει από του χρόνου την ταύτιση σε όλες τις τάξεις του λυκείου) και (2) να μην ορίζει το υπουργείο με ακρίβεια σελίδων από ένα διδακτικό εγχειρίδιο το αναλυτικό πρόγραμμα και την εξεταστέα ύλη. Το υπουργείο θα πρέπει να δίνει απλώς τις κατευθυντήριες γραμμές και στη συνέχεια οι εκπαιδευτικοί να προσδιορίζουν τι ακριβώς και πώς θα διδάσκεται στο σχολείο τους. Με αυτόν τον τρόπο θα διαμορφώνεται η ειδική φυσιογνωμία κάθε σχολείου και δεν θα καταδυναστεύεται η εκπαιδευτική διαδικασία από το ένα και μοναδικό εγχειρίδιο που ακυρώνει τον ρόλο και την

ευθύνη των καθηγητών. Θα μπορούν να χρησιμοποιούνται διαφορετικά, περισσότερα και καλύτερα βιβλία από τα σημερινά. Οι σχολικές μονάδες και οι καθηγητές θα αξιολογούνται για το έργο τους με κριτήρια που θα περιλαμβάνουν και το πώς αποδίδουν οι μαθητές τους στα πανελλαδικά εξεταζόμενα μαθήματα χωρίς κλειστή ύλη. Έτσι θα στραφεί η διδασκαλία όχι στην αποστήθιση αλλά στην ουσία, έτσι θα δίνεται προσοχή στις ειδικές ανάγκες και στις ικανότητες των μαθητών και μαθητριών και δεν θα ισοπεδώνονται όλα στον Προκρούστη του εξαντλητικά ορισμένου (και αναχρονιστικού) αναλυτικού προγράμματος. Υπάρχουν πολλά που μπορεί και πρέπει να γίνουν στην εκπαίδευση αλλά οι δύο αυτές κινήσεις είναι βασικές.

Η κ. Βάσω Κιντή είναι επίκουρη καθηγήτρια Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών